HE 8/2024 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE AIKUISKOULUTUSTUEN, AMMATTITUTKINTOSTIPENDIN JA VUOROTTELUVAPAAN LAKKAUTTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuuleminen

Matti Tujula
Koulutuspoliittinen asiantuntija, tiiminvetäjä

19.3.2024

JULKISTEN JA HYVINVOINTIALOJEN LIITTO JHL RY

- Jäseniä JHL:ssa on noin 165 000
- Monialainen liitto
  - **Sosiaali- ja terveysala**
  - Kasvatus- ja ohjausala
  - Ravitsemis- ja puhtausala
  - Teknisten, energian ja liikenteen ala
  - Tietotyö-, hallinto- ja kirjastoala
  - Turvallisuusala
- Ammattinimikkeitä noin tuhat: mm. lastenhoitaja, **henkilökohtainen avustaja**, kokki, **lähihoitaja**, siivooja, **sairaanhoitaja**, vartija, varhaiskasvatuksen opettaja, konduktööri, **välinehuoltaja**, kuljettaja, **hoiva-avustaja**, kirjastovirkailija, **laitoshuoltaja**…

JHL:N NÄKEMYS

- Emme kannata aikuiskoulutustuen, vuorotteluvapaan ja ammattitutkintostipendin leikkauksia
- Aikuiskoulutustukea tulisi kehittää
  - Nykymalli antaa hyvän pohjan koulutustason nostolle ja työvoimapula-aloille kouluttamiseen
- Vuorotteluvapaa ylläpitää työhyvinvointia
- Monia alakohtaisia tai muita vaikutuksia ei ole hallituksen esityksessä huomioitu tarpeeksi

VANHEMPIEN OPISKELIJOIDEN OSUUS MERKITTÄVÄ SOTE-ALALLA

- HE ei huomioi että monilla aloilla ja hakukohteissa ei ole ylijäämää hakijoista
  - Jos ja kun vanhemmat hakijat vähenevät tuen loppumisen myötä, nuoria ei aina löydy tilalle. Näin on varsinkin vanhustenhoidon aloilla.

- Geronomikoulutukseen 2023 330 hakijaa
  - Hakijoista 270 30-vuotiaita ja vanhempia
  - Hakijoista 60 alle 30-vuotiaita
- Geronomikoulutuksen 2023 aloittaneista 228 opiskelijasta 174 eli n. 76 % oli 30-vuotiaita tai vanhempia

- Lähihoitajan tutkinnon ikääntyneiden hoidon osaamisala: vuonna 2022 yli 73 % uusista opiskelijoista oli yli 30-vuotiaita

ALOJEN VÄLISET SIIRTYMÄT SOTELLE SELVÄSTI POSITIIVISIA

- Esityksessä aliarvioitiin alakohtaiset vaikutukset sote-alalle, mm. alojen välisten siirtymien osalta. Todellinen siirtymä on soten kannalta merkittävä.

- HE: vuonna 2014 ensimmäistä kertaa aikuiskoulutustukea saaneet ja heidän myöhemmät työskentelyalansa
  - Koulutustausta muulla alalla, opiskeli terveys- ja hyvinvointialalle: 69,6 % siirtyi soteen
  - Koulutustausta terveys- ja hyvinvointialalla, opiskeli muuta alaa: 63,8 % pysyi sotessa

- Ennakointi vuonna 2021 aikuiskoulutustuella opiskelleiden osalta em. pohjalta:
  - Terveys- ja hyvinvointialoja opiskeli 3 826 aikuiskoulutustuen saajaa muilta aloilta -> 69,6 % eli n. 2663 henkilöä työskentelisi tulevaisuudessa sotealalla.
  - 3 679 tuensaajaa, joilla oli taustalla terveys- ja hyvinvointialan tutkinto ja jotka opiskelivat jotain muuta: 63,8 % eli noin 2 347 henkilöä jatkaisi edelleen sote-alalla.
  - Yhteensä terveys- ja hyvinvointialalla työskentelisi tulevaisuudessa noin 5010 henkeä aiemman 3679 hengen sijasta.
  - **Nettosaantia sote-alalle tulisi yli 1300 työntekijää. Tätä ei ollut HE:ssa laskettu tai arvioitu.**

ALOJEN VÄLISET SIIRTYMÄT SOTELLE SELVÄSTI POSITIIVISIA

Lähtötilanne v. 2021:

3 679 sote-alalla työskentelevää

3 826 muilla aloilla työskentelevää

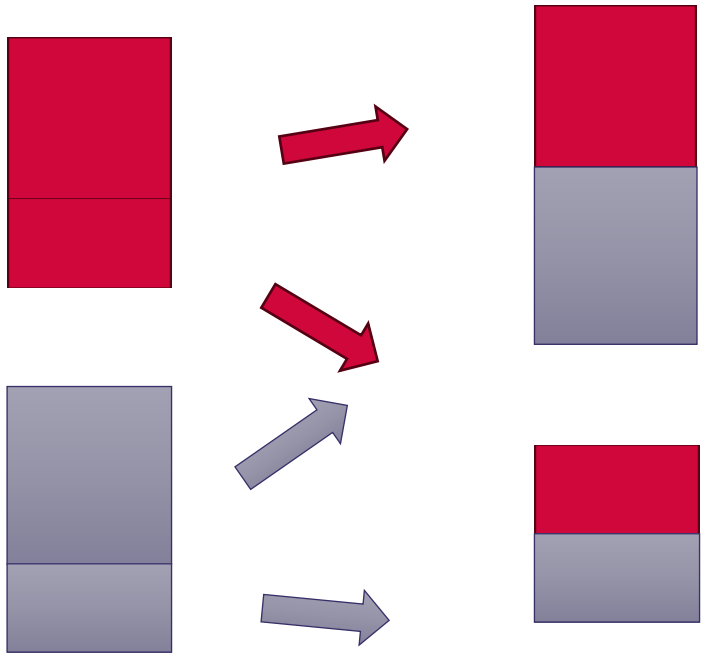

Ennakoitu tulevaisuus aikuiskoulutuksen mahdollistaman alojen välisen siirtymän jälkeen:
2 347 sote-alalle jäävää + 2 663 sote-alalle siirtyvää = n. 5 010 työntekijää

Nettosiirtymä sotealoille jos jatkossa alojen välillä siirrytään samoin kuin 2014 = n. 1 300 työntekijää

Sote-alalta pois siirtyvät 1 332 + muille aloille jäävät 1 163 = 2 495 muille aloille jäävää tai siirtyvää

ERITYINEN MERKITYS MONELLA TAVALLA

- Aikuiskoulutustuki tarpeen erityisesti tietyissä tilanteissa
  - Sote-alan ammattikorkeakouluopinnoissa pakollisia, palkattomia harjoitteluita
  - Gradun ja opinnäytetyön tekeminen

- Aikuiskoulutustuki osa tulevaisuusnäkymiä ja kehittymismahdollisuuksia sote- ja vaka-aloilla
  - Kelpoisuudet eri tehtäviin ja eteneminen uralla vaativampiin tehtäviin edellyttävät virallisia tutkintoja
  - Osa alojen veto- ja pitovoimaa

AIKUISKOULUTUSTUKI & SOTE

- Tuo opiskelijoita alalle
- Mahdollistaa sote-aloilla opiskelun
- Tuo työntekijöitä muilta aloilta
- Pitää työntekijöitä sote-alalla

TUKI JA VAPAA NOSTAVAT

- HE: Sekä aikuiskoulutustuen että vuorotteluvapaan osalta todettu, että eroja verrokkiryhmiin ei ole tai ne eivät ole merkittäviä

- Jos ryhmät ovat esimerkiksi työhyvinvoinniltaan samanlaisia, se on hyvä merkki!
- Ryhmien valikoituminen tulee huomioida
  - Molempia käyttävät eniten ne, joilla on niille tarvetta
    - Esim. uhka työttömyydestä tai työssä jaksamattomuudesta
  - Jos näiden käyttäjäryhmien tilanne saadaan -tuella ja -vapaalla yhtä hyväksi kuin verrokkiryhmillä huonommasta lähtötilanteesta, on se jo voitto ja merkki tuen toimivuudesta

VAIHTOEHDOT JA KORVAAJAT

- Opintotuki ja –laina
  - Pienehköpalkkaiset kohdeammatit, perhe – realismi?
- Työnantajan roolin kasvattaminen
  - Nykyisessä hyvinvointialueiden taloustilanteessa?
- Työn ohessa opiskelu
  - Laajat harjoittelut varsinkin sote-alalla
  - Alanvaihtajat?
- Pienet osaamiskokonaisuudet
  - Osin mahdollista jo nyt – ei aidosti korvaava
  - Vaatisi todella isoa rakenteellista ja asenteellista muutosta useammalle alalle

AIKUISKOULUTUSTUEN MERKITYS

- JHL toteutti sote-alan jäsenilleen kyselyn sote-henkilöstön saatavuuteen liittyen, vastauksia reilut 3600

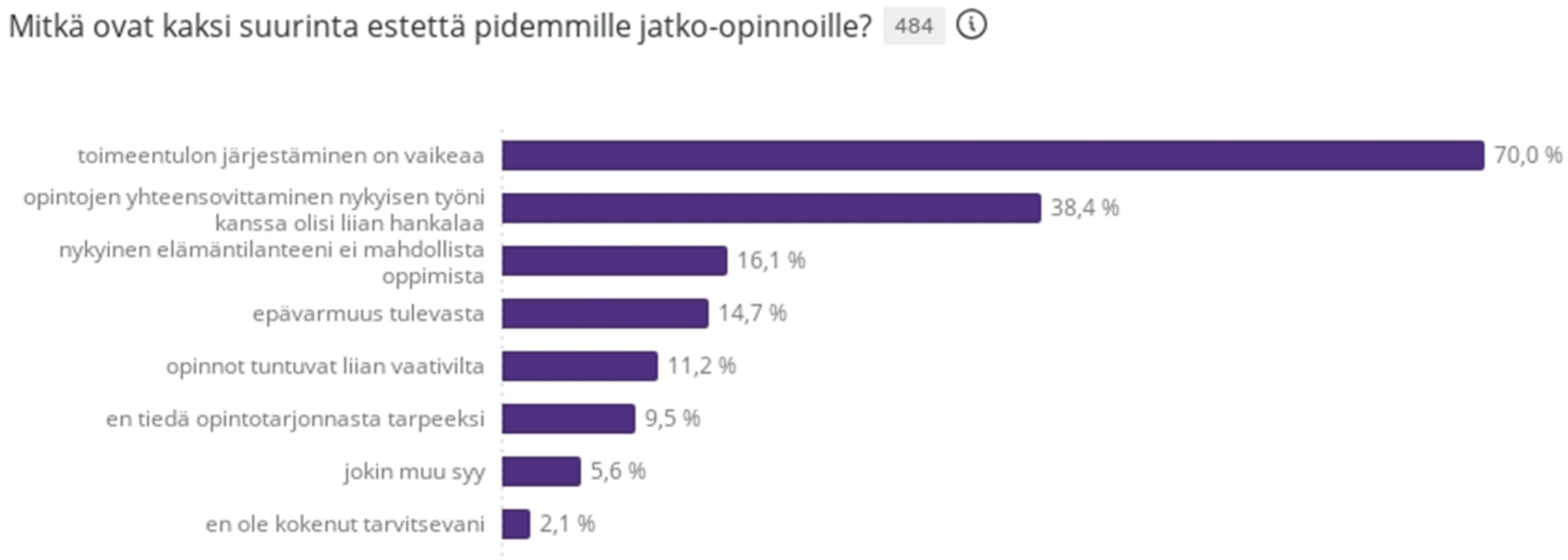

JHL:N NÄKEMYS

- Aikuiskoulutustukea tulisi kehittää
  - Nykymalli antaa hyvän pohjan koulutustason nostolle ja työvoimapula-aloille kouluttamiseen
- Vuorotteluvapaa ylläpitää työhyvinvointia
- Ammattitutkintostipendi konkreettinen kannustin oman osaamisen kehittämiseen